

Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc., významná osobnost ve výzkumu Českého krasu

Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc., a significant researcher of the Bohemian Karst

Karel Žák¹, Václav Cílek¹, Arnošt Grmela²

0. Abstract

The paper reviews the research activities of Prof. Vladimír Homola (Feb. 24, 1922 – Aug. 17, 2014) in the Bohemian Karst in the period between 1938 and 1951. He compiled the first list of caves (cave cadaster), which contains data on 120 caves – all caves known in this area at his time. His subdivision of the Bohemian Karst into smaller sub-units and the system of cadaster cave numbers introduced by him are still in use.

1. Úvod

V srpnu letošního roku zemřel významný a široce známý český hydrogeolog a geolog prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. (* 24. 2. 1922 – † 17. 8. 2014). Po dlouhá desetiletí byla jeho odborná činnost spojena zejména s Hornicko-geologickou fakultou Vysoké školy báňské v Ostravě. Mnohem méně je už známo, že prvních zhruba 10 let svého odborného působení zasvětil V. Homola krasové problematice, a to velkou měrou Českému krasu. V tomto příspěvku se pokusíme podrobněji shrnout jeho působení v krasovém průzkumu a výzkumu Českého krasu. Homolovu širokou a významnou činnost v dalších krasových oblastech zahrnujeme jen stručně, je souběžně zpracovávána jinými pracovníky. Události po ukončení „speleologického období“ jeho odborného života, nepochybně klíčové pro hodnocení jeho života jako celku, uvádíme již jen zcela telegraficky. Příspěvek tedy není nekrologem, ale historickou studií, orientovanou na Český kras, založenou na archivních dokumentech. Ostatně první autor příspěvku se s V. Homolou nikdy osobně nesetkal. Hned v úvodu je třeba poznamenat, že odborná stopa, kterou za sebou V. Homola v Českém krasu zanechal, je dodnes velmi zřetelná.

Vladimír Homola se narodil dne 24. února 1922 ve Zvolenu na Slovensku. Jeho otec měl technické vzdělání a za první světové války byl důstojníkem ženijního vojska. V roce 1922 získal místo na ředitelství Československých státních drah v Brně, takže se celá rodina v dubnu roku 1922 stěhuje ze Zvolena do Brna-Žabovřesky, kde žila až do konce 20. let. Otec se vzhledem ke své profesi zajímal o nové stavby, ale i o přírodu a náhlé přírodní děje. Díky režijnímu jízděmu celá rodina cestovala do míst, která byla z tohoto pohledu zajímavá, o prázdninách obvykle na 2 týdny na Slovensko. Do svých 6 let tak mladý V. Homola navštívil s rodiči mimo jiné všechny zpřístupněné jeskyně v republice a řadu míst v Moravském krasu, kde vedl svoje výzkumy K. Absolon. Jak sám V. Homola napsal v jedné ze svých nepublikovaných krasových autobiografií, dlouhé pochody s turisticky zdatným otcem jistě přispěly k jeho pevnému zdraví a dlouhému životu.

Po přeložení otce na ředitelství ČSD v Praze se koncem 20. let celá rodina stěhuje do Prahy na tehdejší Třidu Krále Jiřího (dnešní ulice Vršovická, č.p. 730/6; později v Praze V. Homola bydlel na adrese Norská 3). Většinu tehdejší obecné školy tak absolvoval již v Praze. Do osmiletého středoškolského studia postoupil o rok dříve, ze 4. třídy obecné školy. Maturoval v květnu 1940, tedy již za protektorátu. Jako syn železničního zaměstnance měl od 15 let vlastní železniční průkazku a díky přívýdelku kondicemi, které již

v tomto věku dával mladším studentům, byl částečně finančně nezávislý na rodičích a mohl vlakem procestovat celou republiku a seznámit se při tom s řadou správců zpřístupněných jeskyní. Cesty často směřovaly z Prahy do Moravského krasu. Koncem 30. let žádá dopisem K. Absolona o umožnění účasti na pracích jeho výzkumné skupiny. Prací skupiny se účastnil až do roku 1942, později se potom podílel i na pracích A. Bočka ve Sloupských jeskyních, J. Brouška ml. v Šošůvecké jeskyni a jeskyňáře poslance J. Šamálíka v Balcarově skále v Ostrově u Macochy.

Nejvíce času ale ve válečných letech věnoval Českému krasu, kam to bylo z Prahy nejbližší. Zhruba od přelomu let 1937 a 1938 vyrazí do jeskyní v okolí Srbska, Tetína a Koněprus, které tehdy popisoval v odborných časopisech i v denním tisku Jaroslav Petrbok (* 25. října 1881 – † 14. prosince 1960; k němu viz např. KUKLA 1962; CHLUPÁČ 1981; BOSÁK a VOJÍŘ eds. 1981; CÍLEK ed. 1992). Záhy se s J. Petrbokem setkal osobně a od té doby s ním chodil po jeskyních téměř každou neděli a mnohdy byl i jeho ochotným kopáčem. Od roku 1939 s nimi začal po Českém krasu chodit pozdější známý archeolog František Prošek (* 20. září 1922 – † 26. července 1958) a od roku 1940 pozdější osteolog Zdeněk Hokr. Na schůzích České geologické společnosti se setkává se zřejmě v té době nejznámějším českým geologem Radimem Kettnerem. Od září roku 1939 začal, ještě jako středoškolský student, navštěvovat semináře R. Kettnera na Přírodovědecké fakultě, což však skončilo v listopadu roku 1939 uzavřením českých vysokých škol.

Dalších zhruba 10 let Homolovy speleologické činnosti rozebereme podrobněji v dalších odstavcích. Jeho „speleologické období“ definitivně končí v polovině roku 1951, kdy odchází z Prahy pracovat do nově založeného Výzkumného ústavu naftového v Brně a několik let poté na Vysokou školu báňskou v Ostravě. Činnost V. Homoly v Českém krasu a vlastně i v průzkumu a výzkumu jeskyní vůbec tedy rámuje roky 1938 a 1951.

2. Válečná léta

Zachovaných zpráv z tohoto období není mnoho a velká většina pamětníků této významné periody speleologického objevování Českého krasu se již odebrala do jeskyňářského nebe. Materiály vytvořené a shromážděné V. Homolou tak představují základní zdroj informací o jeskyňářské činnosti v Českém krasu v době II. světové války. Hlavním zdrojem informací nám byly jednak

¹ Geologický ústav AV ČR, v. v. i., Rozvojová 269, 165 00 Praha 6 – Lysolaje; zak@gli.cas.cz, cilek@gli.cas.cz

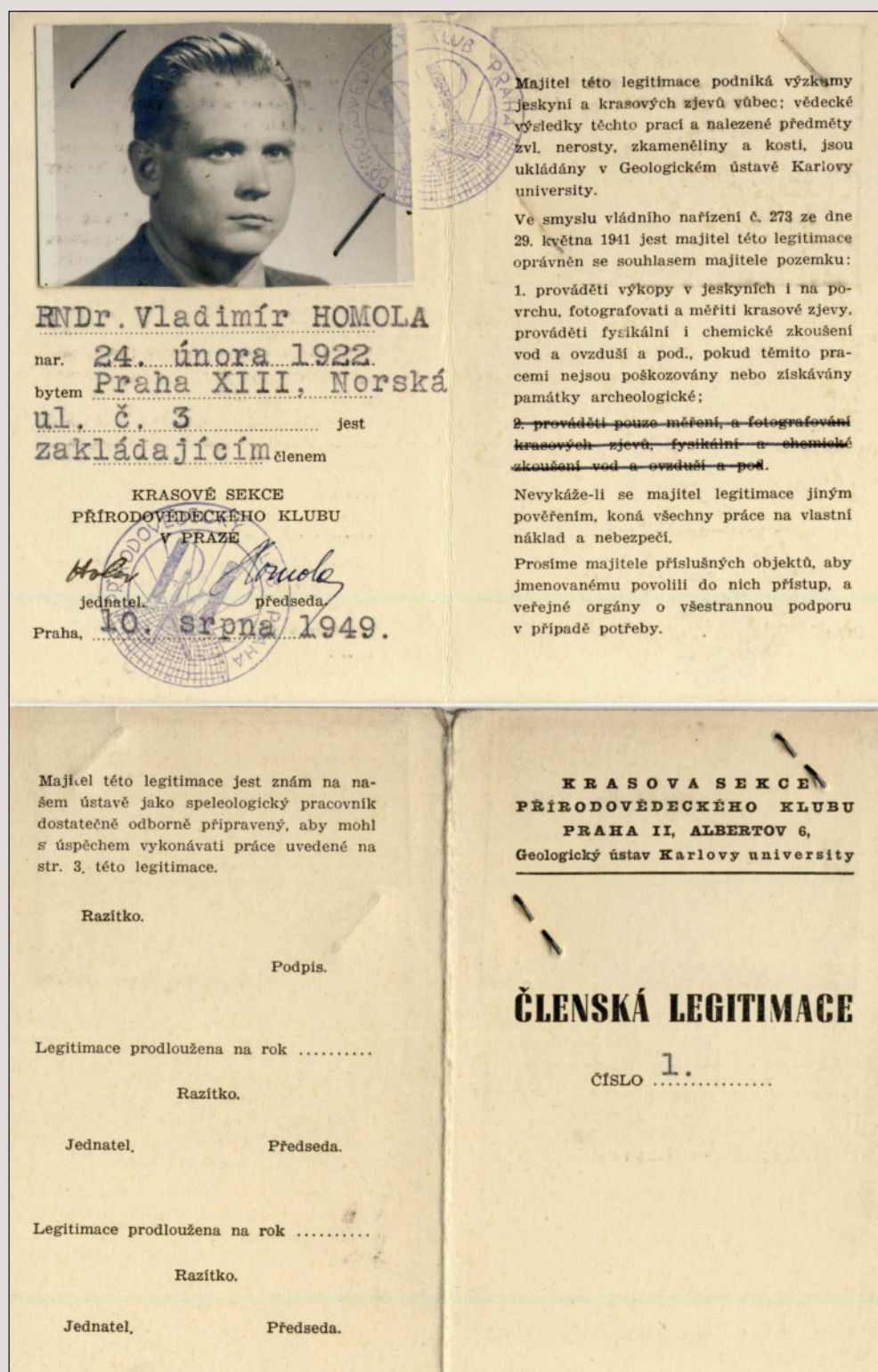
² VŠB – Technická univerzita Ostrava, Hornicko-geologická fakulta, 17. listopadu 15/2172, 708 33 Ostrava-Poruba; arnost.grmela@vsb.cz

Poděkování: Děkuje řadě kolegů, kteří nám poskytli informace, fotografie, zapůjčili k nahlédnutí materiály, nebo pomohli při studiu v archivech. Ke konečné podobě příspěvku významně přispěly připomínky obou recenzentů, kterými byli prof. RNDr. Rudolf Musil, DrSc., a PhDr. Vladimír Peša, Ph.D. Sestavení článku proběhlo v rámci podpory RVO67985831. *Český kras (Beroun), XL (2014), 19–26, 4 obr.,*

© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun

ISSN 1211-1643

ISBN 978-80-87708-05-7

Obr. 1. Průkazka č. 1 člena Krasové sekce Přírodovědeckého klubu v Praze.
Fig. 1. Member card No. 1 of the Karst Section in Prague.

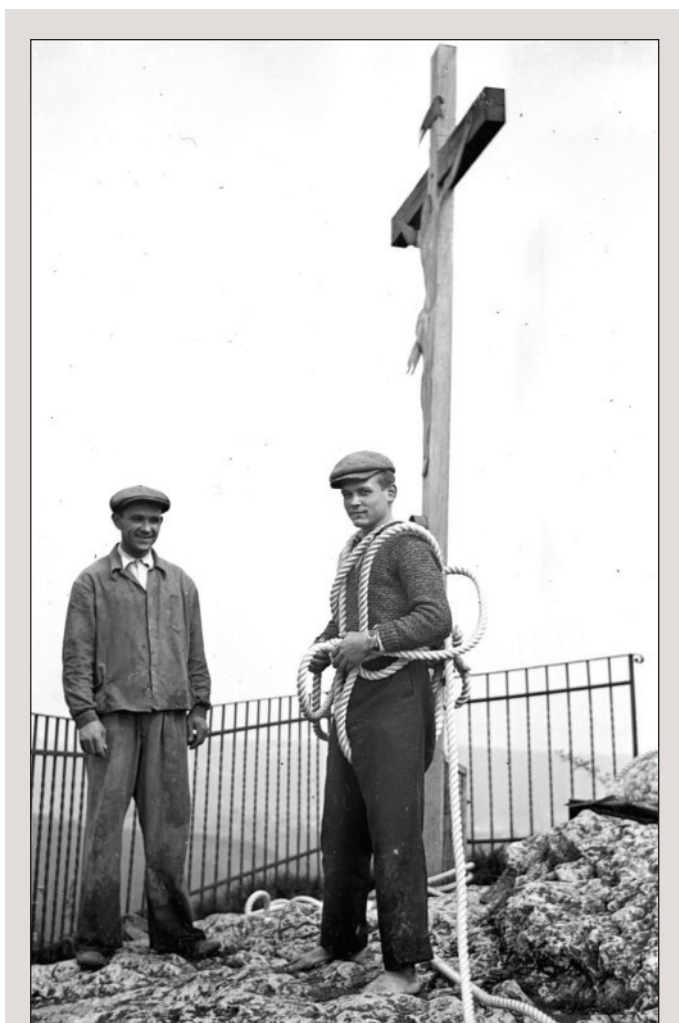
publikace a nepublikované práce samotného Vladimíra Homoly (viz seznamy na konci příspěvku), série dopisů mezi V. Homolou a brněnským ředitelským radou A. Bočkem z doby od ledna 1944 do roku 1950 (MUSIL 2011a, b, 2012, 2013a, b, 2014a, b), dopis V. Homoly V. Cílkovi z roku 1994 (CÍLEK 1995b), nejruznější materiály z archivu Jeskynní sekce Klubu českých turistů Praha XV. (později Krasové sekce Přírodovědného klubu v Praze, poté Krasové sekce společnosti Národního muzea a dnes součástí archivu

České speleologické společnosti; ČSS), materiály ze souboru dokumentace Správy jeskyní ČR a dokumenty z archivu Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava. Cenné byly hlavně tři „krasové autobiografie“ V. Homoly, jedna sepsaná v roce 1992 po jeho sedmdesátce, další stručnější strojopisná je z roku 2013 a konečně třetí, nedatovaná, psaná rukou, zřejmě vznikla také v relativně nedávné době (tyto materiály se v jednotlivostech věcně liší, uloženy jsou částečně v archivu VŠB-TU Ostrava a částečně v souboru dokumentace Správy jeskyní ČR). Využili jsme také vzpomínky nehojných již pamětníků.

Jak již bylo naznačeno výše, první období Homolovy činnosti v jeskyních Českého krasu je spjato se svérázným krasovým badatelem J. Petrbokem. Po jeho boku vykonala své první výzkumné kroky v jeskyních i řada dalších, později velmi významných českých geologů a paleontologů (např. I. Chlupáč, R. Horný, J. Kovanda, J. Kříž, V. Ložek, F. Prošek, M. Šnajdr a další). Počet studentů, který J. Petrbok v Českém krasu na nedělních výpravách doprovázel, značně kolísal, od jednoho až po deset účastníků. Petrbok tak, ač sám odborný učitel a v akademickém výzkumu samouk, podstatně přispěl ke vzniku české poválečné geovědní badatelské generace. Homolovo zaměření bylo ale jiné, netáhne ho to k paleontologii a nálezům v jeskynních sedimentech, ale spíše ke geografii a geomorfologii, tedy k mapování jeskyní a vytváření jejich soupisu, s cílem pochopit zákonitosti jejich rozmístění v prostoru. Fyzické práce v jeskyních se ale rozhodně neštlí, podle pamětníků byl velmi výkonným jeskynním kopčem. Postupem času se více

a více uplatňovaly i jeho schopnosti organizační a ve snahách o založení speleologické organizace postupně dosáhl v dalších letech širokého uznání a vážnosti v speleologické komunitě v celém tehdejší Československu.

V průběhu roku 1939 začíná pracovat na systematickém mapování jeskyní Českého krasu, např. archeologicky důležité jeskyně ev. č. 23-013 Galerie (evidenční čísla jeskyní uvádíme v místním zkráceném formátu; čísla v celostátní databázi jeskyní JESO jsou

Obr. 2. Ve Svatém Janu pod Skalou na vrcholku U Kříže, 9. července 1941, před sestupem do jeskyně Pod Křížem, sestup jistili 4 dělníci z lomu (V. Homola je na fotografii s lanem). Foto V. Homola, samo-spoušť. Archiv VŠB-TU Ostrava.

Fig. 2. On the U Kříže summit at Svatý Jan pod Skalou, July 9, 1941 (V. Homola is the person with the rope). Photo by V. Homola, self-timer. Archive of VŠB-TU Ostrava.

věcně stejná, jen mají mnoho znaků pro celý Český kras společných navíc; číslo JESO pro tuto jeskyni je K1128723-J-00013). Jeskyni Galerie V. Homola mapoval 27. září 1939, spolu s později velmi známým českým geologem Z. Rothem, který se ve „speleologickém období“ svého profesního života věnoval hlavně jeskyni Domica na Slovensku. S lety 1940 a 1941 je spojena řada jeskynních map podepsaných jeho jménem. Uvést lze například jeskyni ev. číslo 20-003 Krápníkovou v Šanově koutě, 21-009 Maštale ve Svatém Janu pod Skalou, 23-016 Myší díry, 23-032 Patrovou v Hájkově rokli u Srbska a mnohé další menší dutiny. Na tuto činnost měl dost času i díky tomu, že v roce 1940 po maturitě marně sháněl zaměstnání. Pracoval přechodně jen jako dělník na archeologických vykopávkách, ty však s podzimem skončily. V prosinci 1940 získává konečně trvalé zaměstnání jako účetní a později vedoucí mzdové účtárny u stavební firmy pražských Němců (Pittel a Brausewetter), nejprve na pracovišti v Milovicích, kde se rozšiřovalo vojenské cvičiště, později v Praze.

Jak již bylo uvedeno výše, dojíždí V. Homola v rámci svého jeskyňářského zájmu i do Moravského krasu a na další lokality. Od roku 1938 začal spolupracovat také s tehdejším majitelem Chýnovské jeskyně v jižních Čechách V. Rothbauerem. Od roku

1941 s místním amatérským speleologem R. Olivou zkoumá jeskyně v okolí Ledče nad Sázavou. Zajímá se ale i o jeskyně v Pošumaví a v dalších částech tehdejšího Československa, samozřejmě včetně Moravského krasu.

V letech 1940 až 1941 došlo v Modrém lomu na Damilu u Tetína při dobývací činnosti k nastřelení vchodů několika jeskyní, jednak to byla ev. č. 12-001 Propast na Damilu a potom dvě Jeskyně u tunelu (12-002A, B). V. Homola je zkoumá společně s J. Petrbohem a všechny jeskyně v roce 1941 mapuje (k tomu též MUSIL 2008). Z návštěvy těchto jeskyní se dokonce zachoval krátký dokumentární film, na kterém je přímo v jeskyni zachycen J. Petrбок (uloženo Národní filmový archiv, týdeník-aktualita z roku 1941). Do dnešní doby bohužel z těchto jeskyní kromě pár fotografií, jeskynních plánů a výše zmíněného filmu nezůstalo nic, všechny byly postupně odtěženy. Také ještě v roce 1941 pracuje s Petrbohem v jeskyni Na Průchodě (21-004), které ve svých prvních materiálech říká „Tříoknová“. J. Petrбок zde v té době pracoval pod dozorem německého komisaře ve Státním archeologickém ústavu L. Zotze (k tomu též SKLENÁŘ 1991).

V. Homola byl člověk velmi systematický. Proto po poradě s K. Absolonem navrhl J. Petrbokevi počátkem roku 1942 ustavení organizované jeskyňářské skupiny v Praze, registrované pokud možno jako spolek. Společně s Petrbohem připravili program ustavující schůze, která proběhla dne 10. května 1942 za účasti 14 studentů a tří starších badatelů v restauraci U Hulanů v Srbsku. Název skupiny byl zvolen „Jeskynní sekce Barrandien“ a V. Homola se stal jejím prvním vedoucím. I když žádost o uznání za spolek nebyla akceptována, skupina stejně na neformálním základě fungovala. Toto datum proto lze považovat za začátek organizovaného jeskyňářství v Čechách. Skupina dokonce měla dlouhodobě pronajaty dvě malé místnosti v dříve zmíněném hostinci U Hulanů, které sloužily jako sklad výstroje a náradí a také k ubytování.

S rokem 1942 jsou spojeny Homolova mapa (z 30. srpna 1942) a článek o „Jeskyni u mlýna“. Je to zřejmě jediný Homolův „hřích“ v Českém krasu, nejedná se totiž o jeskyni, ale, jak dokládají stopy po trhacích pracích, o štolu. Její umělé vyrazení je bezpečně doloženo i v Seydlově kronice města Berouna. Ovšem ovlivněn v tom byl J. Petrbohem, který ji také považoval za jeskyni a v roce 1941 jeskyni publikoval pod názvem Studničná. Stopy po trhacích pracích tito autoři považovali jen za rozšiřování přirozené chodby.

Stejně jako mnozí další geologové, i V. Homola záhy končí svoji spolupráci s J. Petrbohem. Důvodem bylo Petrbokevo nevhodné chování vůči jeho kolegovi, archeologovi F. Proškovi, ohledně jedné Proškovy lokality mezolitu u Prahy. Neshoda mezi Proškem a Petrbohem a později Homolou vznikla v září roku 1943 a v prvních měsících roku 1944 vedla k prakticky úplnému přerušení komunikace mezi nimi (dopisy v archivu ČSS, složka materiálu Jeskynní sekce). Od roku 1942 se V. Homola pravidelně účastní „soukromé univerzity“ v bytě R. Kettnera a skládá u něj neformální kolokviální zkoušky, obdobně u profesora petrografie J. Kratochvíla a z fyzického zeměpisu u J. Kunskeho. Toto válečné soukromé studium bylo po válce studentům uznáno.

Podrobnější práci o Krápníkové jeskyni v Šanově koutě, kterou zmapoval (mapa má datum 27. srpna 1941) a částečně se spolupracovníky i prokopoval v letech 1941–1942, publikuje V. Homola v roce 1943. Ve stejném roce rozdělil Český kras pro evidenční účely tehdejšího Státního archeologického ústavu a Úřadu pro ochranu přírody na menší úseky, které nazval krasovými skupinami (předání části materiálů Archeologickému ústavu má datum 15. června 1944). Dělitky mezi krasovými skupinami přitom byly víceméně přirozené linie geologické nebo orografické.

Stejně rozdělení oblasti, s malými úpravami v číslování jeskyní, později využil ve své doktorské disertaci (1947, viz níže). V systému číslování jeskyní vychází z obdobného systému v Istrii, který zavedli Italové. S pozdějšími drobnými formálními úpravami, a někde i mírným posunem nebo zpřesněním průběhu hranic krasových skupin, užíváme toto rozdělení a jím zavedený systém evidenčních čísel jeskyní dodnes (viz např. CÍLEK et al. 1990; BOŠÁK a ŽÁK 2003; ŽÁK et al. 2009). Jeskynní sekce pracovala v letech 1941–1943 pilně i v Chýnovské jeskyni a v jeskyních u Ledče nad Sázavou. Pro členy jeskyňářské skupiny v druhé polovině roku 1943 V. Homola vydává a rozesílá „Dopisy Jeskynní skupiny Barrandien“ (celkem 28 „Dopisů“ rozeslaných v několika sadách; uloženo např. soubor dokumentace Správy jeskyní ČR, složka materiály V. Homoly).

V roce 1944 publikuje V. Homola přehlednou zprávu o jeskyních v lomu na Chlumu u Srbska, ovšem ještě před objevem hlavních prostor Srbských jeskyní (ev. č. 23-007; k tomu došlo v létě roku 1945, viz níže). V roce 1944 mapuje také množství malých dutin mezi Chlummem u Srbska a Berounkou. Stále od roku 1939 až do roku 1944 pracuje také v Chýnovské jeskyni v jižních Čechách, kde první velké objevy udělala jeho skupina již v roce 1939. Postupně zde objevuje se spolupracovníky velkou novou část jeskyně včetně vodní chodby s jezírkem – přítokovým sifonem. Jezírko je dnes pojmenováno Homolovým jménem a vycházely z něj pozdější potápěčské průzkumy rozsáhlé zaplavené části jeskyně. Historie Homolových výzkumů v Chýnovské jeskyni bude zpracována samostatně, zde se zaměřujeme hlavně na jeho činnost v Českém krasu.

Z korespondence s A. Bočkem vyplývá, že má hotový rukopis o Ledčských jeskyních (k jeho publikaci ale v tom roce nedošlo; nakonec byla přehledná zpráva o jeskyních v okolí Ledče nad Sázavou publikována až mnohem později; HOMOLA 1952). Speleologie naplňuje zejména v této době kolem let 1941–1944 všechno jeho volný čas a chce se jí věnovat profesionálně. R. Kettner ho v březnu roku 1944 přesvědčuje, že speleologie ho v životě stěží užívá a snaží se ho více směřovat ke studiu geologie.

V prvních měsících roku 1944 se také oživily snahy o formální začlenění existující speleologické skupiny. Oporou v této činnosti hledal V. Homola u výše několikrát zmíněného R. Kettnera, který se ve speleologii výrazně angažoval již dříve – založil již v roce 1930 při předsednictvu Klubu českých turistů (dále KČT) Krasovou komisi. Krasová komise byla odbornou složkou KČT pro kras, poradním tělesem, zastřešovala činnost členů KČT v krasových územích zejména mimo Čechy. Nebyla však vyloženě jeskyňářskou organizací se společným programem, nešlo do ní vstoupit a podílet se na její činnosti. Společně s R. Kettnerem sdíleli představu začlenění jednotlivých speleologických organizací jako tzv. jeskynních sekcí k jednotlivým odborům KČT. V. Homola kvůli tomu pravidelně koresponduje s A. Bočkem, jedním z organizátorů speleologického života v Brně a pozdějším prvním hlavním redaktorem časopisu Československý kras.

Bohatá korespondence mezi oběma pány se zachovala a výtahy z ní byly postupně publikovány R. Musilem (MUSIL 2011a, b, 2012, 2013a, b, 2014a, b). Jedná se o pozoruhodný zdroj informací, který osvětluje nelehkou válečnou dobu plnou podezírání a udavačství, dobu, kdy hranice toho, co se ještě smí a co již ne, byla mnohdy velmi nejasná. Zejména moravská speleologie navíc byla v té době poznamenána osobní řevnivostí některých speleologů a nedostatkem jednoty. Korespondence je skvělou sondou do snah o založení jednotné speleologické organizace v Československu.

V. Homola se v únoru 1944 pokouší začlenit pražskou Jeskynní sekci nejprve k horolezeckému odboru Klubu českých turistů Praha IV. Vydávání soukromých „Dopisů“ koncem roku 1943

zastavil, protože klubový tisk by již v době protektorátu podléhal cenzuře a potřeboval by povolení na spotřebu papíru. V. Homola vypracoval k 1. březnu 1944 „Stanovy jeskynních sekcí KČT“ a později i „Pracovní řád“ a jeho skupina podle tohoto pracovního řádu začala pracovat. Nakonec se podařilo přičlenit Jeskynní sekci k odboru Klubu českých turistů Praha XV. v Braníku, měla být příslušná pro celé území Čech. Založení Jeskynní sekce sice schválilo předsednictvo KČT, ale hned v červnu 1944 se horolezci KČT stáli proti plánu jeskynních sekcí. Pražská Jeskynní sekce ale v každém případě fungovala s klesající intenzitou činnosti až do počátku roku 1949. Největšího počtu aktivních členů dosáhla hned v roce 1944, kdy měla v září 42 členů a kdy byly pro členy pořádány odborné přednášky až dvakrát týdně. Členové intenzivně pracují na pořízení soupisu jeskyní Českého krasu, jejich mapování a shromažďování starší literatury. Souběžně vznikla menší Jeskynní sekce při Odboru Klubu českých turistů v Berouně (Jan Schmidt řečený Sída, známý dobře i mezi horolezci; dále Pravoslav Šantrůček a Otakar Motl, tehdy gymnazisti posledního ročníku reálného gymnázia v Berouně; kromě Českého krasu zkoumali i pošumavský kras). Další Jeskynní sekce KČT vznikla v Ledči nad Sázavou.

Na přelomu let 1944 a 1945 navštěvuje V. Homola jednu jeskyni v Českém krasu u železniční trati (viz MUSIL 2012), z popisu vyplývá, že se jednalo o jeskyni ev. č. 17-002 Podtráťovou. Zřejmě se jedná o první psanou zprávu o této jeskyni. Podle deníku V. Homoly byla jeskyně objevena čtveřicí Mendlík – Pavlis – Jestřáb – Hokr dne 22. října 1944 (deník z let 1944–1951 je uložen v souboru dokumentace Správy jeskyní ČR, složka V. Homola). Zda byl tím „Jestřábem“ známý spisovatel J. Foglar nevíme, je to ale možné. Doba to byla velmi obtížná, fronta se již z východu i západu nezadržitelně blížila a vlaky na trati do Prahy byly ostřelovány americkými stíhači (lidově kotláři), včetně jednoho vlaku s výpravou Jeskynní sekce. Cestující přečkali nálet šťastně v příkopu u trati. Cesty do Českého krasu potom na nějakou dobu ustaly.

3. Období od roku 1945 do poloviny roku 1951

Kolem poloviny roku 1945 dochází během těžby ve dně lomu na Chlumu u Srbska k objevu nových rozsáhlých prostor tzv. Srbských jeskyní (ev. č. 23-007), jejichž existenci Homolova skupina již dříve předpokládala. Těžbou byl zastížen komín vedoucí do největšího domu jeskyní, který dnes nese Homolovo jméno. Na výzkum a mapování se společně vrhají Jeskynní sekce pražská a berounská (ŠANTRŮČEK 1945). Podle deníků V. Homoly došlo k průzkumu první části jeskyní s dnešním Homolovým domem o víkendů 30. června až 1. července 1945. O dalším víkendů 8. července 1945 našli M. Schüller a Z. Hokr cesty do dalších prostor. V. Homola zařazuje mapu (mapa nese datum 12. září 1945) nově objevených prostor do své doktorské disertace (1947), nově objevené jeskynní prostory však samostatně nepublikuje. Zřejmě hlavně díky hektickému období po konci války se o objevu jeskyní na Chlumu v létě roku 1945 zachovalo jen málo publikovaných zpráv. Deník V. Homoly je tak zde klíčovým zdrojem informací. V témže roce plánuje další práce v oblasti Damilu a Tetínského vývěru, ke kterým ale zřejmě již nedošlo (jedna úsměvná poznámka: když žádal dráhy o souhlas k pracím v Tetínském vývěru, byla kategorická podmínka železnice, že v důsledku prací nesmí dojít k oživení krasového vývěru; jinak náklady ponese Jeskynní sekce; k výzkumu tehdy nakonec nedošlo).

V roce 1945 (zřejmě koncem června) proběhl neformální sjezd menší skupiny krasových badatelů ze Slovenska, Moravy a Čech na Slovensku v Turčianském sv. Martinu. Zřejmě se diskutovalo hlavně o možnostech vzniku jednotné celostátní speleologické

organizace. V. Homola ani A. Boček ale nebyli pozváni. V roce 1946 V. Homola koresponduje s A. Bočkem o možnosti kolektivního členství pražské Jeskynní sekce ve Speleologickém klubu v Brně, který vznikl v roce 1945 (původní mírně bizarní název klubu zněl „Český speleologický klub pro zemi Moravskoslezskou v Brně“; název klubu byl reakcí na to, že v Moravském krasu pracovaly i německé speleologické skupiny, a to ještě během II. světové války). Z toho je zřejmé, že začlenění pražské Jeskynní sekce do struktury KČT bylo nadále problémové. Vztah mezi Krasovou komisí KČT organizovanou při předsednictvu KČT dříve prof. R. Kettnerem a zaměřenou hlavně mimo Čechy, a jednotlivými v podstatě spontánně vzniklými Jeskynnými sekcemi orientovanými na jeskyně v Čechách, je nejasný. V té době pracuje v Jeskynní sekci v Praze kromě V. Homoly ze zkušenějších pracovníků jen archeolog F. Prošek, chemik C. M. Schüller, osteolog Z. Hokr, dále mají 12 středoškoláků ve věku 16–17 let. Část dřívějších členů se po otevření českých vysokých škol zaměřila na rychlé dokončování studia a na jeskyňářství jim nezbýval čas. V. Homola je v této době velmi zaměstnán svojí prací na Přírodovědecké fakultě UK, přípravou na rigorózní zkoušky a přípravou disertační práce, píše A. Bočkovi, že více se organizaci speleologů věnovat nemůže.

Z dalších jeskynních objevů jeho a berounské skupiny v roce 1946 lze zmínit objev Netopyří jeskyně (ev. č. 23-003) v lomu na Chlumu u Srbska (po Netopyří dóm), kde cestu do dómu odkryl O. Motl, jeskyni potom zkoumali 11. srpna 1946.

Klíčovou prací V. Homoly pro Český kras v tomto období je jeho doktorská disertace (v podstatě ekvivalent současných diplomových prací), zpracovaná v Geologicko-paleontologickém ústavu Přírodovědecké fakulty University Karlovy a předložená k obhajobě dne 18. května 1947. Práce vznikla pod vedením ředitele ústavu R. Kettnera a přednosta tehdejšího II. oddělení ústavu O. Kodyma. V. Homola mohl absolvovat tak brzy po válce díky výše zmíněnému „domácímu studiu“ u R. Kettnera během války a díky studijním úlevám. Homolova disertace na 112 stranách textu, v objemném seznamu literatury a v řadě mapových příloh poprvé systematicky mapuje jeskyně Českého krasu, jejich velikost, morfologii a rozmístění v prostoru. Obsaženy jsou údaje o přibližně 120 jeskyních, což mnohonásobně přesahuje první pokus o soupis jeskyní A. Hoeniga z roku 1909, Petrbokův rukopisný soupis (průvodce) z let 1933 až 1934 (publikováno až v 90. letech 20. st.), nebo Petrbokův přehled stavu výzkumu k roku 1950 (PETRBOK 1956; převážně se jedná jen o přehled prací samotného Petrboka). Homolova disertační práce se tak stala základem všech dalších soupisů a popisů jeskyní této oblasti.

V letech 1947 až 1949 probíhaly intenzivní výzkumy stratigrafie barrandienského paleozoika a geologické mapovací práce. V. Homola na jejich základě aktualizuje a zhušťuje text svojí disertace a připravuje ji pro tisk. Výsledkem této práce je dvoudílný rukopis „Krasové zjevy v Barrandienu“, který nebyl nikdy v úplnosti publikován. Zřejmě ale existoval ve více kopiích (jednu zřejmě půjčil V. Homola archeologovi F. Proškovi; některá z kopií tohoto rukopisu se následně dostala do archivu České speleologické společnosti; k tomu viz též CÍLEK 1995b). Vybrané fragmenty z této připravované práce byly s odkladem uveřejněny CÍLKEM (1995a).

Z hlediska profesního se V. Homola po dosažení doktorátu (20. června 1947) stává od 1. září 1947 odborným asistentem Ústavu pro geologii a paleontologii Univerzity Karlovy v Praze (působil zde do 31. července 1951).

V následujících letech publikuje ještě souhrnnější práce o rozšíření krasových jevů v Čechách a o fosilních půdách na vápencích v Českém krasu. Pracovně je zaměřen více do geologických mapovacích prací, a to nejen v pražském okolí, ale

i na Moravě v Hranickém krasu a na Slovensku, jak se tehdy říkalo, v Jihoslovenském krasu.

V Brně získává Speleologický klub dne 9. ledna 1948 povolení k vydávání časopisu Československý kras. První číslo vychází pod redakčním vedením A. Bočka v květnu téhož roku, důležitým iniciátorem vydávání časopisu byl ale zřejmě také J. Skutil (MUSIL 2013b). Časopis vychází v nákladu 750 výtisků. V. Homola je uváděn jako člen redakční rady od druhého svazku, tedy od roku 1949.

Jeskynní sekce odboru KČT Praha XV vedená V. Homolou v roce 1947 dále funguje, pokus o začlenění speleologů pod křídla KČT ale nakonec není úspěšný a Jeskynní sekce na přelomu let 1948 a 1949 zaniká (formálně pro neplacení členských příspěvků většinou členů, ve skutečnosti ale zřejmě hlavně díky trvale nepříznivému postoji některých funkcionářů KČT). O definitivním odloučení Jeskynní sekce od KČT rozhoduje členská schůze Jeskynní sekce dne 19. ledna 1949 (dokumentace v archivu ČSS, složka materiály Jeskynní sekce 1944–1949). Ihned se ale připravuje založení speleologické organizace nové.

Již v listopadu 1948 píše V. Homola A. Bočkovi, že v nově připravované organizaci se vzdá všech funkcí. Zajímavá je informace z dopisu V. Homoly A. Bočkovi z 30. listopadu 1948, týkající se počátků publikační práce J. Kukly (MUSIL 2014a): „Navštívil mě včera, je to velmi sympatický oktaván. Má vzdor mládí značnou zběhllost v základní literatuře a doufám, že v něm bude dobrý jeskyňář.“ V tom se V. Homola nemýlil. Mladý, tehdy 19 letý J. Kukla po něm spolu s V. Ložkem fakticky převzal po roce 1949 organizaci jeskyňářů v Praze a v následujícím roce byl jedním z hlavních aktérů objevování a zkoumání Koněpruských jeskyní (k J. Kuklovi viz též v tomto čísle časopisu Český kras).

Svůj záměr dále se nepodílet na organizaci speleologů ale V. Homola úplně nedodržel, když dne 12. května 1949 (SINE NOMINE 1950) vznikla ustavující schůzi Krasová sekce Přírodovědeckého klubu v Praze, stal se jejím prvním předsedou (jednatel byl Z. Hokr, viz obr. 1). Nová Krasová sekce měla 25 členů, záhy se předsednictví a jednatelství ujali J. Kukla a V. Ložek. Osudy Krasové sekce byly v navazujícím období složité, počínaje rokem 1955 přechází pod Společnost Národního muzea, v průběhu roku 1969 pod TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny a konečně se rokem 1978 spolupodílí na založení České speleologické společnosti jako jedna z jejích zakládajících základních organizací.

Koncem 40. let Homolův zájem o samotný Český kras polevuje a jeho zájem je směřován více do ostatních krasových oblastí a do geologie jako takové. V letech 1948 až 1949 se v Českém krasu už více věnuje sledování říčních teras na povrchu než samotným jeskyním. V souhrnném článku z roku 1948 V. Homola o jeskyních Barrandienu píše: „Jeskyně Barrandienu jsou důležité hlavně jako archeologické a paleontologické lokality a mají i značný význam pro poznání morfologického vývoje krajiny. Pro praktického speleologa však mnoho půvabu nemají a jsou jen velmi malé naděje na objev větších prostor.“ Zda za poklesem zájmu o tuto oblast stálo jeho výše uvedené hodnocení oblasti, nebo neúspěch jeho iniciativ o začlenění speleologů do Klubu českých turistů nevíme. Aktivní je ale nadále v práci pro časopis Československý kras, kde podstatně přispívá ke zvyšování jeho úrovně. Snažil se například, aby rukopisy předkládané J. Petrbokem obsahovaly vždy podrobnou lokalizaci místa výzkumu a správnou vědeckou nomenklaturu popisovaných druhů živočichů a fosilií (ani jedno se však ne vždy podařilo). V roce 1949 byla Homolova práce pro udržení chodu časopisu Československý kras významná.

Od 14. září 1950 jsou postupně nejprve lomaři a J. Petrbokem, záhy ale hlavně členy Krasové sekce Přírodovědeckého klubu

Obr. 3. Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc., při převzetí Ceny Oty Hyníe v roce 2010. Archiv VŠB-TU Ostrava.

Fig. 3. Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc., on the occasion of Ota Hyníe Prize awarding ceremony in 2010. Archive of the VŠB-TU Ostrava.

objevovány Koněpruské jeskyně (KOVANDA 2002). Průzkumné a výzkumné práce jsou zde řízeny a prováděny hlavně J. Kuklou, F. Proškem a dalšími členy Krasové sekce Přírodovědeckého klubu v Praze. Pokud můžeme soudit z autorizace archivních zpráv a publikovaných článků, V. Homola se na těchto výzkumech nijak nepodílel. V polovině roku 1951 odchází V. Homola do Brna do nově založeného rezortního Výzkumného ústavu naftového, s nadějí, že se bude moci věnovat výzkumu krasu na Moravě.

4. Období od poloviny roku 1951 do konce roku 1955

Další osudy V. Homoly během jeho působení v několika institucích na Moravě byly poměrně podrobně shrnuty a publikovány při příležitosti jeho životních jubileí (GRMELA 1992, 2001; GRMELA a RAPANTOVÁ 2012), zde tedy uvedeme jen několik základních údajů. Působení ve Výzkumném ústavu naftovém v Brně, později od roku 1953 v Geologickém průzkumu Československých naftových dolů bylo zejména ve znamení odborného zpracování hlubokých opěrných vrtů, hloubených v letech 1952 až 1955 ve vnitrohorských pánvích Západních Karpat. Z hlediska pracovního to bylo období velmi hektické, V. Homola navíc v té době přednášel jako externí vyučující na Přírodovědecké fakultě dnešní Masarykovy univerzity a souběžně v letech 1953 až 1955 také externě přednášel na Vysoké

Obr. 4. Při poslední návštěvě v Chýnovské jeskyni při příležitosti semináře k 150 letům od objevení jeskyně, 12. října 2013. Foto J. Hovorka.

Fig. 4. Prof. Homola during his last visit in the Chýnovská Cave, on the occasion of 150 years jubilee since the cave discovery. October 12, 2013. Photo by J. Hovorka.

škole báňské v Ostravě. Na průzkum a výzkum krasu již mnoho času nezbývalo.

5. Působení na Vysoké škole báňské v Ostravě

Koncem roku 1955 se V. Homola definitivně stěhuje do Ostravy a 1. listopadu 1955 se stává řádným docentem Hornicko-geologické fakulty VŠB, kde přednáší na Katedře geologie a paleontologie několik základních přednášek (Všeobecná a strukturní geologie, Hydrogeologie, Geologie ložisek ropy a plynu). Profesorem byl jmenován k 1. prosinci roku 1962. Potřeby školy a praxe ho stále více směřují k hydrogeologii, která se potom na dlouhá desetiletí stala hlavní náplní jeho odborného života. Jako jednu z klíčových publikací této etapy jeho života lze jmenovat například III. díl Hydrogeologie ČSSR, která vznikla jako třetí díl „hydrogeologií“ prof. O. Hyníe (HOMOLA V., KLÍR S., 1975, Hydrogeologie ČSSR III. Hydrogeologie nerostných surovin. Academia, Praha).

Za dobu svého působení na VŠB V. Homola vychoval řadu našich i zahraničních hydrogeologů a geologů včetně účastníků postgraduálního studia. Kromě pedagogické činnosti se věnoval i řešení řady praktických otázek. Jmenovat lze například jeho spolupráci na řešení jímání a ochrany ryolitových terem v Teplicích v Čechách (od r. 1961 do 90. let). Do důchodu odešel k 31. srpnu 1990, ale jak si postěžoval v dopise V. Cílkovi v roce 1994: „... od odchodu do důchodu nevím, co dříve dělat – v životě jsem neměl tolik práce a nesplněných závazků (zvláště čestný závazek pokračovat ve sledování režimu terem v Teplicích v Č. a čerpání ryolitových vod z dolů na Duchcovsku)...“. Jeho aktivní profesní dráha tedy odchodem do důchodu rozhodně neskončila a podílel se i v 90. letech až do roku 2000 na velkém množství posudků a řešení konkrétních hydrogeologických a geologických problémů. Poslední rok svého života strávil v Ústí nad Labem.

6. Závěr – význam prací V. Homoly pro Český kras

Za jakéhosi „otce zakladatele“ chápání Českého krasu jako jednotné krasové oblasti je obvykle považován J. Petrbok, a to jak díky četnosti jeho prací se speleologickou tematikou – přísně vzato vesměs se jednalo o kombinaci malakozoologických a archeologických údajů a vlastní speleologie v ní bylo poměrně málo – tak i díky označení Český kras, které zavedl. S určitou znalostí Petrbokovy povahy a možná i nadsázkou se dá říct, že toto jméno vymyslel ze vzdoru vůči moravským speleologům i svým pražským kolegům. Ve 20. letech minulého století se ve srovnání s Moravským krasem jevil Český kras téměř méněcenně, protože v té době v něm ještě scházely větší jeskyně, ale i významnější vývěry krasových vod a nouze byla i o paleolitické památky, kterými se Moravský kras proslavil. Z dnešního pohledu se vzestup „Českého krasu“ s nově objevenými hlubokými propastmi, dokumentovanými téměř sedmi sty dutinami a četnými paleobiologickými a archeologickými lokalitami objevenými a zpracovanými v posledních sto letech jeví jako určitý druh přírodovědného „zázraku“, protože nikde jinde ve středních Čechách a zřejmě na území celé ČR se nestalo, aby byl postupnou prací amatérských speleologů i profesionálních přírodovědců odkryt tak všestranně významný fenomén, který má zejména díky síti opěrných profilů či kvartérním a archeologickým studiím mezinárodní význam.

Jaroslava Petrboka můžeme sice označit za prvohybatele tohoto hnutí v Českém krasu, ale zároveň také za „chaotika“, který však svým vztahem k přírodě dokázal zapálit další badatele. Naproti tomu je Vladimír Homola prvním „systematikem“, který provedl rozdělení Českého krasu na dosud víceméně platné krasové skupiny, shrnul dostupnou literaturu a podal první úplnější seznam jeskyní, jež navíc v mnoha případech sám vymapoval. Aniž bychom se dohadovali, kdo byl první či větší, tak můžeme říct, že oheň Petrbokova zápalu našel vhodný doplněk v Homolově vědeckém uspořádání krasových jevů. Myslíme si, že by správně měl být považován za mladšího ze dvou zakladatelů toho, co dnes vytváří fenomén Českého krasu. Zřetelně se uplatnily jeho schopnosti organizátorské, které vedly k založení první dobrovolné jeskyňářské organizace v Praze. Pochopitelně, že po nich přicházejí celé generace mladších badatelů, ale Petrbok a Homola byli první, kteří si začali uvědomovat jednotu a potenciál tohoto území, jehož další objevování a vzestup významu nemá u nás žádnou obdobu.

Vladimír Homola byl ve 40. letech minulého století jednou z nejvýznamnějších speleologických osobností celého Československa a kromě Českého krasu byl velmi dobře známý i na Moravě a na Slovensku. Jeho korespondenční činnost byla mimořádně bohatá. Předpokládáme, že jeho práce v dalších oblastech (jeskyně v krystalických vápencích moldanubika, zejména Chýnovská jeskyně; Moravský kras) postupně shrnou specialisté na jejich historii. Kromě jeho významu odborného je třeba vyzdvihnout i jeho hodnoty lidské. Současníci V. Homolu hodnotí jako člověka pravdomluvného a poctivého, který měl k ostatním speleologům přátelský a nestranný přístup. Nemluvil s každým jinak, ale vždy uváděl svůj názor, a to bez rozdílu, o koho se jednalo. Dovedl zachovat mlčení a speleologové si ho proto velmi vážili. Dozvěděl se tak ze speleologických výzkumů i to, co bylo u většiny těchto pracovníků speleologickým tajemstvím.

A malý povzdech autorů nakonec – z krasové činnosti V. Homoly ve 40. letech se zachovalo značné množství dopisů, zpráv o činnosti, zápisů z jednání, žádostí a odpovědí na ně a dalších materiálů, které jsou dnes uloženy v několika veřejných a neveřejných archivech, včetně zřejmě všech map jeskyní, které V. Homola vytvořil. Jistě za to mohl jeho velmi systematický přístup k práci, kdy zřejmě od každého dopisu dělal kopii a zakládal. Je jen škoda, že všechny

tyto materiály nejsou přístupné na jednom místě ve veřejném archivu. Kromě historie speleologických organizací obsahují i další důležité informace k válečnému a těsně poválečnému období obecně. Kolik asi materiálů bude po dalších 70 letech k dispozici o současné speleologické činnosti v dnešní digitální době?

7. Publikované a nepublikované práce Vladimíra Homoly ve vztahu k Českému krasu

- ▶ HOMOLA V. (1940): Příspěvek k výzkumu Českého krasu. – *Příroda*, XXXIII: 278–279. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1941): Jeskynní systémy v Českém krasu. – *Příroda*, XXXIV: 71–72. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1942): Jeskyně „U mlýna“ ve Středočeském krasu. – *Sborník České společnosti zeměpisné*, 47: 88–89. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1943): Jeskyně zvaná „Krápníková“ na Šanovém koutě u Berouna. – *Příroda*, XXXVI: 19–23. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1944): Jeskyně na Chlumu u Srbska. – *Sborník České společnosti zeměpisné*, 49(5–6): 76–80. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1946): Nová jeskyně na Chlumu u Srbska. – *Sborník Československé společnosti zeměpisné*, 50(1945): 93–95. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1947): Ke stáří jeskyní na Chlumu u Srbska nad Berounkou. – *Příroda*, XXXIX: 128–130. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1947): *Krasové zjevy v Barrandienu*. – Disertační práce. Přírodovědecká fakulta University Karlovy: 1–112. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1948): Rozšíření krasových zjevů v Čechách. – *Československý kras*, I: 12–17. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1950): *Krasové zjevy v Barrandienu* (aktualizovaná verze disertační práce). – Nepublikovaný rukopis. Archiv České speleologické společnosti: 1–47. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1950): Zbytky fosilních tropických půd na vápencích západní části Barrandienu, jejich geologické stáří a význam pro sledování krasových procesů. – *Československý kras*, III(4–5): 97–107. Brno.

8. Publikace V. Homoly s krasovou problematikou mimo Český kras

- ▶ HOMOLA V. (1941): Chýnovská jeskyně. – *Příroda*, XXXIV(5): 50–56. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1941): Chýnovská jeskyně na Pacově hoře. – *Věstník Královské české společnosti nauk, třída matematicko-přírodovědná*, Praha, 17 s., 5 obr., mapa.
- ▶ HOMOLA V. (1943): Zpráva o výzkumu Chýnovského krasu za r. 1942. – *Příroda*, XXXV: 243–248. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1947): Několik poznámek k hydrografii a geomorfologii jihovýchodního jugoslávského Přimoří. – *Sborník Československé společnosti zeměpisné*, 52: 1–6. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1947): Zpráva o geologickém mapování Šáreckého údolí u Prahy. – *Věstník Státního geologického ústavu Republiky československé*, XXII: 106–109. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1947): Zpráva o výzkumu devonské oblasti u Hranic. – *Věstník Státního ústavu geologického*, XXII: 109–110. Praha.
- ▶ HOMOLA V. (1948): Kečovská vyvěračka v Jihoslovenském krasu. – *Československý kras*, I: 71–72. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1948): Teploty krasových vod v Křtinském údolí v Moravském krasu. – *Československý kras*, I: 109–110. Brno.
- ▶ HOMOLA V., SCHÜLER C. M. (1949): Výzkumy v Chýnovské jeskyni u Tábora v letech 1943–1948. – *Československý kras*, II: 52–59. Brno.
- ▶ HOMOLA V. (1949): Nivelace v Křtinském údolí. – *Československý kras*, II: 42. Brno.

- HOMOLA V. (1950): Zpráva o reambulaci hranického devonu. – *Věstník Státního geologického ústavu Československé republiky*, XXV: 108–110. Praha.
- HOMOLA V. (1950): Hranický devon a jeho vztah k soustavě sudetské a karpatské. – *Sborník Ústředního ústavu geologického*, XVII: 361–392. Praha.
- HOMOLA V. (1951): Stratigrafie a paleogeografie Jihoslovenského krasu. – *Sborník Ústředního ústavu geologického*, XVIII: 153–200. Praha.
- HOMOLA V. (1951): Přerovský devon. – *Věstník Ústředního ústavu geologického*, XXVI(5): 249–262. Praha.
- HOMOLA V. (1951): Hydrogeologická studie Drienovecké vyvěračky v Jihoslovenském krasu. – *Československý kras*, IV: 3–8. Brno.
- HOMOLA V. et al. (1951): *Geologická mapa okolí Prahy 1 : 12 500* (autor sz. části mapy). – Ústřední ústav geologický. Praha.
- HOMOLA V. (1952): Krasové jevy v krystalických vápencích v okolí Ledče n. Sázavou. – *Československý kras*, V: 192–197. Brno.
- 9. Další publikace k osobnosti V. Homoly a práce citované v textu**
- BOSÁK P., VOJÍŘ V. (eds.), (1981): Vzpomínka na J. Petrboka, Sborník prací ke 100. výročí narození Jaroslava Petrboka. – *Stalagmit*, Zpravodaj ÚV České speleologické společnosti, mimořádná příloha. Česká speleologická společnost: 1–39. Praha.
- BOSÁK P., ŽÁK K. (2003): *Zápis ze schůze ad hoc komise pro vyřešení problémů v evidenci a pojmenování jeskyní v Českém krasu*. – Nепublikováno, archiv České speleologické společnosti. Praha.
- CÍLEK V. (a Homola V., neuveden jako autor, 1995): Homolovy výzkumy v Českém krasu. – *Český kras*, XXI: 58–67. Beroun.
- CÍLEK V. (1995b): Vladimír Homola se ozval! – *Speleo*, 20: 62–63. Praha.
- CÍLEK V., HAVLÍČEK D., KUČERA B., PLOT J. (1990): Členění Českého krasu, upřesnění hranic skupin Českého krasu podle Homolova členění. – *Speleo*, 2: 21–22, 30–33. Praha.
- CÍLEK V. (1992, ed.): Jaroslav Petrbok a Český kras. Sborník k 20 letům CHKO Český kras (autoři J. Petrbok, V. Cílek, K. Sklenář, V. Ložek). – *Speleo*, 9: 1–68. Praha.
- GRMELA A. (1992): Zum 70. Geburtstag von Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. – *Sborník vědeckých prací Vysoké školy báňské v Ostravě, Řada hornicko-geologická*, 38(1).
- GRMELA A. (2001): Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. – osobnost české hydrogeologie. – *Vodní hospodářství*, 51(8): 214.
- GRMELA A., RAPANTOVÁ N. (2012): Prof. RNDr. Vladimír Homola, CSc. – osobnost české hydrogeologie – devadesátníkem. – *Informace České geografické společnosti*, 31(2012/1): 81–82.
- CHLUPÁČ I. (1981): K stému výročí narození Jaroslava Petrboka (1881–1960). – *Časopis pro mineralogii a geologii*, 26 (3): 331. Praha.
- KOVANDA J. (2002): Jaroslav Petrbok a objev Koněpruských jeskyní. – *Český kras*, XXVIII: 19–26.
- KUKLA J. (1962): Odešel J. Petrbok (25. října 1881–14. prosince 1960). – *Československý kras*, 13 (1961–1962): 171–173. Praha.
- MUSIL R. (2008): Několik poznámek o krasových výzkumech za druhé světové války. – *Speleo*, 52: 29–37.
- MUSIL R. (2011a): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 1., leden–červen 1944. – *Speleo*, 57: 57–63.
- MUSIL R. (2011b): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 2., červenec–prosinec 1944. – *Speleo*, 58: 28–33.
- MUSIL R. (2012): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 3., roky 1945–1946. – *Speleo*, 60: 71–78.
- MUSIL R. (2013a): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 4., rok 1947. – *Speleo*, 62: 78–81.
- MUSIL R. (2013b): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou z let 1944–1950, část 5., leden až duben 1948. – *Speleo*, 63: 91–95.
- MUSIL R. (2014a): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou, část 6., srpen až prosinec 1948. – *Speleo*, 64: 77–80.
- MUSIL R. (2014b): Některé informace z korespondence mezi Antonínem Bočkem a Vladimírem Homolou, část 7., 1949–1950. – *Speleo*, 65: 46–52.
- PETRBOK J. (1956): Český kras ve výzkumu do roku 1950. – *Anthropozoikum*, V (1955): 9–46 (22 tabulí s fotografiemi). Praha.
- SKLENÁŘ K. (1991): Kdo byl Lothar Zotz. – *Speleo*, 6: 16–20. Praha.
- ŠANTRŮČEK S. (Slávek=Pravoslav; 1945): Objev nových jeskynních prostor ve vápencích pražského okolí. – *Turistické noviny*, 1(1945, č. 11) ze dne 28.9.1945, tato obtížně dostupná tiskovina je uložena zřejmě jediné v Ústřední tělovýchovné knihovně FTVS-UK, signatura C872.
- ŽÁK K., JÄGER O., KOMAŠKO A. (2009): Český kras. – In: *Jeskyně. Chráněná území ČR XIV*. (J. Hromas, Ed., et al.; editoři řady Chráněná území P. Mackovčin, M. Sedláček), Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum: 155–233. Praha a Brno.
- SINE NOMINE (1950): Výroční zpráva o činnosti Krasové sekce Přírodovědeckého klubu v Praze za rok 1949. – *Československý kras*, III: 94. Brno.
- 10. Použité archivní zdroje a jejich uložení**
- Archiv Vysoké školy báňské – Technické univerzity Ostrava, složka V. Homola.
- Archiv České speleologické společnosti, složky dokumentace jeskyní Českého krasu (původně archiv Krasové sekce).
- Archiv České speleologické společnosti, složka dokumenty Jeskynní sekce 1944–1949.
- Soubor dokumentace Správy jeskyní České republiky, materiály V. Homoly.